

Examenverslag van economie vwo, eerste tijdvak (2025)

Beste leerling,

In dit examenverslag voor leerlingen proberen we een zo goed mogelijk antwoord te geven op de volgende vraag:

In hoeverre was het examen te maken met behulp van de op de cursus behandelde kennis & vaardigheden?

Om een zo duidelijk mogelijk verslag te maken, hebben we de vragen onderverdeeld in 4 categorieën.

- I. Algemene (niet-vakgerelateerde) kennis & vaardigheden
- II. Alleen-kennis/aanpak-uit-de-cursus-vraag
- III. Een-stapje-extra-vraag
- IV. Niet voorgekomen in de cursus

De eerste categorie doet een beroep op algemene basisvaardigheden, welke we bekend veronderstellen. Categorie II en III zijn vragen die op te lossen zijn met de kennis en vaardigheden die je op de cursus geleerd hebt. De laatste categorie vragen is op de cursus niet aan bod gekomen. In *bijlage 1*, achteraan dit document, vind je een nadere toelichting van deze categorieën.

Het is belangrijk om te beseffen dat deze categorieën niets zeggen over de moeilijkheidsgraad van een vraag. Een vraag die rechtstreeks op te lossen valt met kennis en vaardigheden uit de cursus (categorie II) kan best een pittigere opgave zijn dan een vraag die niet is voorgekomen tijdens de cursus (categorie IV).

Mocht je vragen of opmerkingen hebben naar aanleiding van dit examenverslag, dan horen we dit uiteraard heel graag! Je mag ons hier altijd over mailen op info@sslleiden.nl.

Met vriendelijke groet,

Hans Huibregtse

opgave	vraag	aantal punten	categorie vraag	toelichting categorie keuze:
1	1	1	IV	Niet voorgekomen op de cursus: Het begrip 'collectief goed' is niet expliciet tijdens de cursus besproken, omdat het grotebakstof is.
	2	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Het begrip 'averechtse selectie' is behandeld tijdens de uitleg 'Verstoorde samenwerking: Oorzaken en oplossingen'. Hier hebben we ook de oplossing verplichte verzekering besproken.
	3	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Met behulp van het 'Stappenplan rekenen' kon je volledige punten scoren. Het einddoel kon uit de tekst gehaald worden: Totale zorgkosten = premie (per maand) + zorgkosten binnen eigen risico. De extra denkstap die je hier kon zetten was dat de twee zorgkosten met elkaar vergeleken moesten worden.
	4	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Met behulp van het 'Stappenplan redeneren' kon je het beginpunt: 'geen eigen risico op huisartsbezoeken' en het eindpunt: 'minder zorgkosten' uit de vraag halen. De extra denkstap was om het gevolg van het beginpunt en eindpunt juist aan elkaar te koppelen, respectievelijk: meer bezoek aan huisartsen en het voorkomen van zieken. Daarmee kon je de volledige punten bij deze vraag halen.
	5	1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Verstoorde samenwerking: Oorzaken en oplossingen', is de oorzaak 'asymmetrische informatie' behandeld. Klassikaal is besproken dat dit leidt tot hogere zorgkosten. Met deze informatie kon je de koppeling met meer informatie en lagere premie maken en het eerste punt van de vraag halen.
		1	IV	Niet voorgekomen op de cursus: Tijdens de cursus is niet het verband besproken tussen doelmatigheid en surplus behandeld, omdat het grotebakstof is.
	6	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Voor deze vraag kon je de uitleg 'Verstoorde samenwerking: Oorzaken en oplossingen' gebruiken. Hier is besproken welke punten benoemd moesten worden bij 'averechtse selectie'. Door het juist benoemen van de 'tegengestelde belangen' en de 'asymmetrische informatie' kon je alle punten halen.
2	7	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Inkomen' hebben we besproken dat 'Intergenerationele ruil' hetzelfde is als het 'omslagstelsel'. Daarbij hebben we de definitie van het 'omslagstelsel' opgeschreven. Het begrip 'intergenerationele ruil' staat ook in de begrippenlijst onder 'Inkomen'. Met deze kennis kon je alle punten scoren.

	8	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Voor deze vraag kon het 'Stappenplan redeneren' worden gebruikt. Tijdens de uitleg 'Inkomen' is het begrip 'waardevast' besproken. Met deze kennis kon je de koppeling maken tussen stijgende inflatie en de hoogte van de premie. Daarmee kon je het eerste punt halen. Daarna kon vanuit het eindpunt 'daling pensioenpremies' geredeneerd worden naar de rente. Daarvan zijn de oorzaken van een renteverandering, inclusief inflatie, behandeld tijdens de uitleg 'Inkomen'. Hiermee kon je ook het tweede punt halen.
	9	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Voor deze vraag kon je het 'Stappenplan redeneren' gebruiken. Het gevolg op het beginpunt: hogere inflatie kon je bepalen door de uitleg 'Inkomen'. De oorzaak van het eindpunt: stijgende dekkingsgraad kon je bepalen met behulp van de gegeven formule in de tekst. Tijdens de uitleg 'Prijsspeil' is het verband besproken tussen de inflatie en de waarde van vermogen. In opgave 111 en 167 kon je hier ook mee oefenen op de cursus.
	10	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Voor deze vraag kon je het 'Stappenplan redeneren' gebruiken. Het gevolg op het beginpunt: 'marktwerking' kon je bepalen door de uitleg 'Betalingsbereidheid en overheidsingrijpen'. Daar hebben we besproken dat het aanbod wordt bepaald door de kosten van een producent. Daarnaast staat in de begrippenlijst bij 'Omzet, kosten en winst' het begrip 'concurrentie'. Met deze kennis kon je juist redeneren naar een daling van de kosten. De extra denkstap was dat producenten dit vervolgens doorberekenen in de premie. Deze denkstap kon je zetten doordat we in de uitleg 'Betalingsbereidheid en overheidsingrijpen' ook met het begrip 'afwenteling' hebben besproken dat producenten extra kosten doorberekenen in de prijs.
	11	3	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Voor de eerste twee punten kon je het 'Stappenplan rekenen' gebruiken. Het einddoel is dat de oude en nieuwe dekkingsgraad moeten worden berekend. Dit kon je herleiden uit het feit dat er sprake is van een verandering. In de begrippenlijst staat bij 'Inkomen' de formule van het eindbedrag. De extra denkstap hierbij was om de uitkomst te vermenigvuldigen met de gemiddelde dekkingsgraad, gegeven in de tekst. Door dit voor beide rentepercentages te doen, kon je de eerste twee punten halen. Door het vergelijken van de bezettingsgraden, kon je concluderen dat het is gestegen (en dus beter betaalbaar is).
	12	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Voor deze vraag kon je het 'Stappenplan rekenen' gebruiken. Het einddoel is winst per ijsje. Tijdens de cursus hebben we besproken dat per product hetzelfde is als gemiddeld, waarmee je het einddoel: 'gemiddelde winst = gemiddelde omzet - gemiddelde kosten' kon bepalen. De subdoelen zijn dan 'gemiddelde omzet' en 'gemiddelde kosten'. Tijdens de uitleg 'Omzet, kosten en winst' is besproken dat $GO = P$. Voor gemiddeld is besproken dat het gelijk is aan het totale bedrag (TK) gedeeld door q. Met deze kennis kon je beide punten halen.
3	13	1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Voor deze vraag kon je het 'Stappenplan arceren in de grafiek' gebruiken in de begrippenlijst. Hiermee kon je de volledige punten krijgen bij deze opdracht.
	14	4	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? Voor deze vraag kon je het 'Stappenplan rekenen' gebruiken. Het einddoel is doorberekenen in de prijs, wat is besproken tijdens de uitleg 'Betalingsbereidheid en overheidsingrijpen' bij het begrip 'afwenteling'. De extra denkstap die hierbij nodig was, is dat in plaats van de heffing / subsidie per product nu de verandering van de variabele kosten in de formule te gebruiken. De verandering in prijs kon worden bepaald met het einddoel: 'Prijs bij maximale winst' met het subdoel $MO = MK$. Deze formules staan in de uitleg 'Omzet, kosten en winst'. Met deze kennis kon je de volledige punten halen. Het omschrijven van soortgelijke formules kon je ook oefenen in opgave 8, 11 en 13

	15	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de begrippenlijst onder 'Elasticiteiten' is de definitie van 'substitutiegoederen' gegeven. In de uitleg 'Verstoorde samenwerking: Speltheorie' is de definitie van het 'gevangenendilemma' en de 'dominante strategie' besproken. De extra denkstap die je hier kon zetten is dat beide de dominante strategie hebben om de prijs te verlagen (om klanten te trekken). Dit kon je bepalen op basis van de context en de definitie van 'substitutiegoederen'. Daarna kon je met de definitie van het 'gevangenendilemma' een juiste conclusie trekken.
	16	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de begrippenlijst onder 'Speltheorie' is het begrip 'zelfbinding' besproken. Met dit begrip kon je het eerste punt halen. De extra denkstap was om dit te koppelen aan het gevolg dat Orso Bianco dus niet de prijzen verlaagd. Deze denkstap kon je zetten door het begrip 'zelfbinding' goed toe te passen op de context.
4	17	2	IV	Niet voorgekomen op de cursus: De formule 'Arbeidsinkomensquote' is niet expliciet tijdens de cursus besproken, omdat het grotebakstof is.
	18	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Economische kringloop' is de formule van het overheidssaldo besproken. Daarnaast is klassikaal besproken wat het verschil is tussen een tekort en een overschot. Dit kon je ook oefenen met opgaven 58, 62 en 66. Hiermee kon je beide punten halen.
	19	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg 'Betalingsbereidheid en overheidsingrijpen' is in een examentip besproken wanneer lijnen naar links of naar rechts verschuiven. In de tekst was af te leiden dat het gaat om een vergroting (stijging vraag naar arbeid, stijging inkomen), dat betekent dat de lijnen naar rechts verschuiven. Daarmee kon je ook, door middel van aflezen, de juiste conclusies trekken over de evenwichtsprijzen.
	20	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Voor deze vraag kon je het 'Stappenplan redeneren' gebruiken. Het beginpunt 'monetair beleid' en het eindpunt is de 'conjunctuur' met tussenstap de 'valutamarkt'. Het eerste punt kon je halen door het begrip 'monetair beleid'. Tijdens de uitleg 'Overheids- en monetair beleid' is besproken dat dit gaat om het aanpassen van de rente. Met dit gegeven kon je met behulp van de 'financiële rekening', wat besproken is in de uitleg 'Wereldhandel', het effect op de wisselkoers beredeneren. Het tweede punt kon je halen met behulp van het redeneerschema in het subblok 'Wisselkoers: gevolgen'.
5	21	1	IV	Niet voorgekomen op de cursus: Het verschuiven van de EV lijn in het Keynesiaanse kruis is niet expliciet tijdens de cursus besproken, omdat het grotebakstof is.
		1	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Het tweede punt kon je enerzijds beredeneren door de examentip over de EV-curve in het 'Keynesiaanse kruis', besproken in het subblok 'Bestedingsimpuls'. Anderzijds kon je hier ook mee oefenen worden op de cursus met opgave 135 uit de bundel.
	22	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de begrippenlijst onder 'Economische kringloop' is het begrip 'Groen BBP' te vinden. Tijdens de uitleg van 'Economische kringloop' is besproken dat als de overheidsbestedingen stijgen, dat het BBP stijgt. De extra denkstap die je hier kon zetten was dat de waarde van de stijging van de overheidsbestedingen groter moet zijn dan de waarde van de verbeteringen en schade van het milieu (en andersom bij een daling).

	23	2	III	Wat was/waren de extra denkstap(pen)? In de uitleg 'Economische modellen' is bij 'Toelichting' besproken wat de IS-curve betekent. De extra denkstap was dat als de IS-curve steiler verloopt, mensen minder sterk reageren op een renteverandering. Dit kon je beredeneren door twee punten op de lijn te pakken en het verschil tussen de verandering van de rente en het inkomen te beschouwen. Met dit gegeven kon de koppeling worden gemaakt dat de inflatie minder snel op niveau zal komen. Daarmee kon je ook het tweede punt halen.
	24	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Economische modellen' is tijdens stap IV en V de redenering opgeschreven over het effect van het verschuiven van de mb-curve. Met deze redenering kon je het eerste punt halen. Het tweede punt kon je halen door de rentestand af te lezen in het evenwicht. Hoe je dit evenwicht bepaald is besproken bij 'Grafiek' in de tabel bij het subblok 'IS-MB-GA model'.
	25	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Het begrip 'output gap', is besproken in de uitleg 'Economische kringloop'. In de uitleg 'Overheids- en monetair beleid' is besproken door welke factoren de 'productiecapaciteit' kan worden beïnvloed. Op basis van deze kennis kon je een juiste koppeling maken tussen minder inkomen en de output gap.
	26	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de uitleg 'Verstoorde samenwerking: Oorzaken en oplossingen', is het begrip 'verzonken kosten' behandeld. Met deze definitie kon je juist antwoord geven op de vraag.
6	27	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Deze vraag kon je beantwoorden met het 'Stappenplan rekenen'. Het einddoel is de verandering in de vaste (constante) kosten. Als subdoelen is het oude vaste (constante) kosten geven in de tekst = 14250. De nieuwe vaste (constante) kosten kon je bepalen met de formules besproken in de uitleg 'Omzet, kosten en winst'. Daarmee kon je op een juiste manier de verandering berekenen.
	28	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? Tijdens de uitleg: 'Verstoorde samenwerking: Speltheorie' is het begrip Nash-evenwicht behandeld. Daarnaast is er klassikaal besproken hoe de Nash-evenwichten kunnen worden bepaald op basis van een matrix. Hiermee kon je beide punten halen.
	29	2	II	Welke stof uit de cursus kon je gebruiken? In de begrippenlijst staat onder 'Betalingsbereidheid- en overheidsingrijpen' het begrip 'externe effecten'. Tijdens de uitleg 'Verstoorde samenwerking: Speltheorie' besproken hoe de dominante strategie kan worden bepaald en hoe dit moet worden opgeschreven. Op basis van deze uitkomst kon je een juiste conclusie trekken over de externe effecten van groenteteelt.
59				

verdeling per categorie:

categorie	aantal punten	percentage
I	0	0%
II	33	56%
III	21	36%
IV	5	8%
	59	100%

In hoeverre was het examen te maken met behulp van de op de cursus opgedane kennis & vaardigheden?

Dit gold voor: 92% van de vragen (namelijk categorie I, II en III).

Bijlage 1: Toelichting categorieën

Categorie I: Algemene (niet-vakgerelateerde) kennis & vaardigheden

Dit betreft de volgende vragen: vragen waarbij een beroep wordt gedaan op algemene kennis & vaardigheden. Dit zijn kennis & vaardigheden die niet zijn opgenomen in de eindtermen in de syllabus.

Categorie II: Alleen-kennis/aanpak-uit-de-cursus-vraag

Dit betreft de volgende vragen:

- Vragen die letterlijk voorkomen in de uitleg (in de uitleg of in een klassikaal voorbeeld);
- Vragen die letterlijk met een stappenplan op te lossen zijn;
- Vragen die vergelijkbaar zijn met opgaven uit de opgavebundel die vrijwel altijd worden opgegeven door de hoofddocent;
- Theorievragen die niet worden behandeld op de cursus, maar die we je van tevoren via de vakkenpagina geadviseerd hebben te leren (uit bijv. Samengevat);
- Vragen die vergelijkbaar zijn met vragen uit de voorbereidende opgaven.

Categorie III: Een-stapje-extra-vraag

Dit betreffen vragen waarbij je, de naam zegt het al, een stapje extra moet zetten. Oftewel: je moest je kennis en vaardigheden behandeld tijdens de cursus combineren met een stukje 'inzicht'. Bijvoorbeeld:

- Je moet net even buiten het stappenplan om denken;
- Je moet informatie uit de tekst halen om een bepaalde variabele voor een formule of berekening uit te rekenen.

Categorie IV: Niet voorgekomen op de cursus

Dit betreft de volgende vragen:

- Vragen over grotebakstof (examenstof die niet behandeld is tijdens de cursus). De stof is niet voorgekomen in de standaard opgegeven opgaven, de voorbereidende opgaven of opgegeven stof op de vakkenpagina.
- Vragen waarvan je redelijkerwijs niet kon vaststellen dat het om een op de cursus behandeld concept in een andere context gaat.